

4. *Пейсиков В.В. Правові і організаційні аспекти відбору, підготовки і підвищення кваліфікації суддів / В.В.Пейсиков. – Автореф. дис. . д.ю.наук. – М.: Російська академія адвокатури, 2006. – 26 с.*
5. *Про порядок підготовки суддів та працівників апаратів судів у Національній школі суддів України : Наказ Ректора Національної школи суддів України від 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nsj.gov.ua/about/regulations/674/show/674/show/>.*
6. *Марцинкевич А.М. «УДОСКОНАЛЕННЯ ДОБОРУ КАДРІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ – один із шляхів реформування судової системи України» дис.канд.юр.наук : 12.00.10 / А.М.Мусієвський . – Л.,2012. – с.209.*
7. *Суховій М.М. «ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНСТИТУТУ СУДОВОЇ ВЛАДИ У КОНТЕКСТІ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ» дис.канд.юр.наук : 12.00.10 / М.М.Суховій. – Л.,2012. – с.223.*
8. *Мусієвський В.Є. «СУДОВА ПРАКТИКА У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ В КОНТЕКСТІ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ» дис.канд.юр.наук : 12.00.10 / В.Є.Мусієвський. – Л.,2013. – с.210.*

УДК 343.133(477)

Ю. Семчук
викладач

Львівського університету бізнесу та права

ПРОКУРАТУРА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Окреслено вимоги до реформування прокуратури відповідно до євроінтеграційної парадигми. Охарактеризовано функції прокуратури в контексті євроінтеграційних процесів. Запропоновано шляхи трансформування функцій прокуратури відповідно до вимог євростандартів. Акцентовується увага на тому, що головною функцією прокуратури є правозахист.

Ключові слова: *прокуратура, функції прокуратури, євроінтеграція, євроінтеграційна парадигма.*

Очерчены требования к реформированию прокуратуры соответственно евроинтеграционной парадигмы. Охарактеризовано функции прокуратуры в контексте евроинтеграционных процессов. Предложено пути трансформации функций прокуратуры в соответствии с требованиями евростандартов. Акцентируется на правозащитной функции прокуратуры.

Ключевые слова: *прокуратура, функции прокуратуры, евроинтеграция, евроинтеграционные процессы.*

Outlines the requirements for prosecution reform according to European integration paradigm. The characteristic functions of prosecutor in the context of European integration processes. The ways of transformation functions prosecution in accordance with European standards. The attention that the main function of the prosecution is advocacy.

Key words: *prosecutor functions of prosecution, European integration, European integration paradigm.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах впровадження верховенства права та посилення євроінтеграційних процесів, у контексті яких Україні необхідно виконати зобов'язання щодо зміни ролі та функцій прокуратури шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме європейським стандартам, актуальним стає дослідження діяльності прокуратури як інституту правової демократичної держави. З огляду на це, у статті піднімається проблема трансформації функцій прокуратури у євроінтеграційному вимірі.

Аналіз останніх наукових досліджень. Функціональній складовій прокурорської діяльності присвячено праці В. Бринцева, М. Бурбика, Л. Грицаєнка [6], В. Долежана, О. Драгана [8], С. Калижка [9], М. Косюти [10; 11], В. Кравчука [12], О. Литвака [13], І. Марочкина [14], Ю. Полянського, В. Пшонки [15], П. Шумського [16], М. Якимчука [17] та ін. Однак у науковій літературі недостатньо уваги приділено реформуванню функцій прокуратури відповідно до європейських стандартів.

Мета статті полягає у виявленні специфіки реформування функціональної складової прокуратури в контексті євроінтеграційної парадигми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Парламентська Асамблея Ради Європи, наголошуючи на важливій ролі органів прокуратури у справі забезпечення безпеки та свободи країн європейської співдружності шляхом забезпечення верховенства права, захисту громадян від кримінальних посягань на їхні права і свободи, у своїх резолюціях та рекомендаціях неодноразово нагадувала українській владі щодо зобов'язань змінити роль та функції прокуратури [1; 4]. Це питання стало одним з найбільш актуальних у

науковому просторі. В. В. Пшонка у праці "Роль прокуратури в забезпеченні національної безпеки України" наголосив, що функціональна складова прокурорської діяльності – один з найважливіших аспектів реформування прокуратури. Необґрунтована зміна складу та характеру функціональної діяльності прокуратури може знизити ефективність її діяльності у сфері національної безпеки. Функціональну складову прокурорської діяльності, підкреслив В. Пшонка, варто досліджувати, виходячи з типології загроз національним інтересам у військовій, економічній, екологічній, інформаційній, соціальній і гуманітарній сферах, враховуючи те, що система забезпечення національної безпеки має виявляти, запобігати і нейтралізувати реальні та потенційні загрози національним інтересам у сферах правозахисної діяльності, боротьби з корупцією, охорони здоров'я, забезпечення свободи слова, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, податково-бюджетної і митної політики, ринку банківських послуг, захисту інформації, промисловості й сільського господарства, транспорту та зв'язку, енергетики й енергозбереження, використання надр, земельних і водних ресурсів, захисту екології та навколишнього природного середовища й у інших сферах державного управління" [15, с.6].

У науковому просторі одним з найбільш проблемних стало питання щодо наглядової функції прокуратури. Так, О. Литвак наголосив на тому, що прокуратура, будучи правоохоронною системою, яка опікується утвердженням верховенства права, зміцненням правопорядку і захистом від злочинних та інших неправомірних посягань на найважливіші соціальні цінності, здійснює всебічну правозахисну діяльність. Остання невіддільна від захисту загальнодержавних, загальносуспільних інтересів та інтересів територіальних громад. Здійснюючи нагляд за додержанням законів органами позавідомчого контролю, будучи системоутворюючим ядром суспільного контролю, вважає О. Литвак, прокуратура сприяє підвищенню його активності й ефективності у боротьбі з правопорушеннями. Нагляд за додержанням законів являє собою найбільш ефективну та послідовну форму контролю держави у сфері забезпечення законності, здійснюється постійно й не потребує особливої процедури. Утверджуючи верховенство закону, прокурорський нагляд у межах наданих повноважень виступає дієвим і необхідним інструментом захисту прав та свобод людини і громадянина, суспільства й держави [13, с. 9 – 10]. П. Шумський зауважує, що наглядова функція не ставить прокуратуру над іншими гілками влади і жодним чином не загрожує незалежності судової системи [16, с. 88]. М. Косюта підкреслює, що відмова від наглядової функції істотно послабить контрольно-наглядові механізми і сприятиме подальшому розбалансуванню правоохоронної системи країни. Прокурорський нагляд потракатовано як одну з форм реалізації функцій держави, спрямовану на виявлення, усунення і попередження порушень закону в правовідносинах, на які поширюється компетенція прокуратури [11, с. 40 – 41]. Натомість І. Марочкін вважає, що реформа повинна здійснюватись шляхом оптимізації функцій прокуратури за рахунок вилучення з її відання функції нагляду за додержанням і застосуванням законів. До пріоритетних зараховуються функції, які забезпечують правозахисну спрямованість прокуратури, як-от представництво публічних і приватних інтересів у суді. [14, с. 376 – 378]. Ю. Полянський вважає, що правозахист є не просто принципом, а самою суттю діяльності прокуратури, її основним завданням при реалізації всіх прокурорських функцій. М. Якимчук наголошує, що "має йтися про дві форми діяльності прокурора – досудову (у формі перевірок) та судову (власне представництво). Саме вони, переконаний автор, в остаточному варіанті мають становити таку функцію прокуратури як "захист прав та свобод людини і громадянина, державних і суспільних інтересів та їх представництво в суді у випадках встановлених законом" [17, с. 38].

У Проекті Закону України "Про прокуратуру" (ст.2), розробленому Комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, висновок на котрий схвалено 92-ю Пленарною Сесією Венеціанської Комісії N 667/2012 (12 – 13 жовтня 2012 р.) [5] зазначено, що "на прокуратуру повинні покладатися: 1) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 2) підтримання державного обвинувачення в суді; 3) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи людини; 4) представництво інтересів особи або держави в суді у випадках, визначених статтями 61, 62 цього Закону" [3]. Наголосимо, що Парламентська Асамблея Ради Європи, у Рекомендації 1604 "Про роль прокуратури у демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві закону" визнає "істотну роль органів прокуратури у справі повсюдного забезпечення безпеки і свободи європейських спільнот шляхом охорони верховенства закону, захисту громадян від кримінальних посягань на їх права і свободи, забезпечення дотримання прав і свобод осіб, підозрюваних чи звинувачуваних у вчиненні кримінальних злочинів, і шляхом здійснення нагляду за належним функціонуванням органів, відповідальних за розслідування правопорушень і переслідування правопорушників" [4]. Таким чином, йдеться не про відмову від функції нагляду, а про її звуження.

Комітет Міністрів Ради Європи, на підставі, статті 15. б Статуту Ради Європи, наголошує: з метою досягнення більшої єдності, а також, беручи до уваги, що метою Ради Європи є утвердження верховенства права, яке являє собою підвалини усіх справжніх демократичних держав, вважаючи, що система кримінального правосуддя відіграє першорядну роль в забезпеченні верховенства права, необхідно визнати, що "прокуратура – це державний орган, який від імені суспільства й у суспільних інтересах забезпечує правозастосування, в разі, якщо порушення закону тягне за собою кримінальне покарання, з урахуванням, з одного боку, прав особи, а, з другого, потреби дієвості системи кримінального правосуддя" [1, с.1].

Нагадаємо, що у Висновку № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів "Роль прокуратури за межами сфери кримінального права" зазначено: "Не існує загальних міжнародних правових норм та правил стосовно завдань, функцій та організації прокурорської служби за межами сфери кримінального права. Водночас в усіх правових системах прокурорська служба відіграє важливу роль у захисті прав людини, забезпеченні законності та верховенства права, зміцненні громадянського суспільства. Розмаїття функцій прокурорських служб за межами кримінального права впливає з національних правових та історичних традицій. Держава має суверенне право визначати свої інституційні та правові процедури реалізації її функцій із захисту прав людини та державних інтересів, дотримання принципу верховенства права та її міжнародних зобов'язань. Гармонізація різних систем "ширшої Європи" базується на положеннях Конвенції про захист прав людини та основних свобод, враховуючи прецедентне право Європейського суду з прав людини" [2].

Висновки. Таким чином, з огляду на вищенаведене, вважаємо, що в контексті євроінтеграційних процесів головною функцією прокуратури повинна бути правозахисна. У зв'язку з цим надалі важливо здійснювати обґрунтування механізмів реалізації функцій прокуратури.

Література

1. Рекомендація (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам "Щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя" [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1568277&Site=DC>
2. Висновок № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів (15 – 17 жовтня 2008 р.) "Роль прокуратури за межами сфери кримінального права" : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. www.gp.gov.ua/.../file_downloader.html?
3. Проект Закону України "Про прокуратуру" [Електронний ресурс]. – <http://www.pravo.org.ua/2011-07-05-15-26-55/2011->
4. Recommendation 1604 (2003) 11 (Council of Europe Parliamentary Assembly) Role of the public prosecutor's office in a democratic society governed by the rule of law: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/T>
5. Opinion on the draft law on the public prosecutor's office of Ukraine (prepared by the Ukrainian Commission on strengthening democracy and the rule of law) adopted by the Venice Commission at its 92nd Plenary Session (Venice, 12-13 October 2012) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://www.venice.coe.int/docs/2012/CDL-AD\(2012\)019-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2012/CDL-AD(2012)019-e.pdf)
6. Грицаєнко Л. Р. Прокурорська діяльність в Україні в світлі сучасного світового досвіду / Л. Р. Грицаєнко. – Вінниця : ДП ДКФ, 2009. – 576 с.
7. Долежан В. Перспективи трансформації функцій прокуратури / Валентин Долежан // Вісник національної академії прокуратури. – 2011. – № 2. – С. 45 – 49.
8. Драган О. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів органами адміністративної юрисдикції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 "Судоустрій; прокуратура та адвокатура" / О. В. Драган. – К., 2012. – 19 с.
9. Калижжа С.С. Європейський вимір реформування органів прокуратури України / [Електронний ресурс] / С. С. Калижжа. – Режим доступу <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=43691>
10. Косюта М. В. Проблеми та шляхи розвитку прокуратури України в умовах побудови демократичної правової держави: Дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.10 / Косюта Михайло Васильович. – Одеса, 2002. – 467 с.
11. Косюта М. Перспективи подальшого розвитку функцій прокуратури України/ Михайло Косюта // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 лист. 2011р.). – К. : НАПУ, 2012. – С. 38 – 43.
12. Кравчук В. М. Прокуратура України як орган державної влади: інституційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 "Судоустрій; прокуратура та адвокатура" / В. М. Кравчук. – К., 2012. – 20 с.
13. Литвак О. Проблеми реформування органів прокуратури / Олег Литвак, Петро Шумський // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 1. – С. 3 – 12.
14. Марочкін І. Є. Прокуратура України: проблеми становлення й розвитку / І. Є. Марочкін // Проблеми законності. – 2009. – Вип. 100, – С. 376 – 385.
15. Пшонка В. Роль прокуратури в забезпеченні національної безпеки України / Віктор Пшонка // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – № 2. – С. 5 – 10.
16. Шумський П. Проблеми реформування правозахисної діяльності прокуратури / Петро Шумський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 лист. 2011р.). – К., 2012. – С. 86 – 89.
17. Якимчук М. Актуальні питання трансформації функцій прокуратури та її ролі в системі органів державної влади України / Микола Якимчук // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 лист. 2011р.). – К., 2012. – С. 35 – 39.